

ДМИТРЕНКО Н.А.

АСПІРАНТ, ВИКЛАДАЧ КАФЕДРИ ГАЛУЗЕВОГО ПРАВА

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

М. ХЕРСОН, УКРАЇНА

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Актуальність проблеми призначення покарання неповнолітнім зростає з кожним роком. Про це говорять як громадські діячі, які стають на захист дітей, так і науковці та практики, що визначають необхідність особливого підходу до злочинів за участю неповнолітніх. Але досі, питання які виникають, не знайшли однозначних відповідей.

Головною метою даного дослідження є аналіз проблем призначення покарання неповнолітнім, дослідження віку неповнолітніх як обставини, що пом'якшує покарання, виявлення прогалин інституту призначення покарання неповнолітнім.

Одну з основних проблем при застосування покарання неповнолітнім є питання віку.

При призначенні покарання за ст. 98, 51 КК України важливим є питання з якого віку може наставати відповідальність, з моменту призначення покарання чи вчинення злочину.

Адже існує багато випадків, коли злочини вчиняються неповнолітніми в 15 років чи 17 років. Саме вирішення вищезазначеного питання буде вирішувати кваліфікацію даного злочину, і можливість притягнення до відповідальності.

У Кримінальному кодексі України цей момент закріплений лише у двох статтях - ст. 64 КК України, яка передбачає, що «довічне позбавлення волі не застосовується до осіб, що вчинили злочини у віці до 18 років...», та ст. 101 у якій вказано, що «арешт полягає у триманні неповнолітнього, який на момент постановлення вироку досяг 16 років...»[1].

Що стосується інших норм, то вони не містяться такі формулювання.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. № 5 «Про практику застосування судами України законодавства в справах про злочини неповнолітніх» встановлює: «перелік видів покарань, визначений у ст. 98 КК України, є вичерпним. Інші основні та додаткові покарання до неповнолітніх не застосовуються, навіть якщо на час розгляду справи судом вони досягли повноліття. Визначаючи розмір покарання таким особам, суд має виходити з відповідних положень статей 99-102 КК України» [2, с. 81].

Тобто, цей підзаконний акт передбачає настання неповнолітньою особою відповідного віку на момент вчинення злочину.

Як зазначає В.І. Тютюгін, уникнути відповідних проблем на практиці можна шляхом доповнення ст. 103 КК України положенням, яке дозволить суду призначити неповнолітньому покарання більш м'яке, ніж передбачено санкцією, у випадках, якщо закріплені в санкції види покарання не можуть бути призначені неповнолітньому чи може бути призначений лише один, найбільш суворий вид покарання із тих декількох, які альтернативно нею передбачені [3, с. 47- 50].

В загальному, суд при призначенні покарання неповнолітнім має враховувати багато нюансів: рівень розвитку неповнолітнього, умови його життя та інші особливості.

Проблема в тому, що законодавець не визначає, як саме такі характеристики можуть впливати на призначення покарання.

Найбільше це стосується осіб, які відстають у розумовому розвитку не внаслідок психічних захворювань. Проте, в законодавстві України не визначено, яким чином має враховуватися рівень розвитку неповнолітнього.

Оскільки законодавство України здійснює поступову адаптацію до законодавства країн Європейського Союзу, то необхідно зазначити, що в Рекомендаціях CM/REC (2008) 11 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо європейських правил стосовно неповнолітніх правопорушників, які підлягають призначенню санкцій чи заходів визначено, що «...зазначену категорію неповнолітніх, необхідно визнавати суб'єктом злочину, але слід ставити питання про можливість звільнення їх від кримінальної відповідальності

або покарання з обов'язковим застосуванням примусових заходів виховного характеру»[4].

Якщо ж таке звільнення є неможливим та недоцільним, то при призначенні покарання потрібно враховувати, що воно не може бути однаковим з покаранням, які призначаються неповнолітнім, що мають нормальний розвиток для свого віку.

Тому є необхідність уточнення в законодавстві правових наслідків встановлення у неповнолітнього відставання розвитку, яке не пов'язано з психічними розладами, тобто врахування їх вікового психофізичного розвитку.

За таких умов вчинення злочину неповнолітнім може існувати як обставина, яка пом'якшує покарання, а особливості психічного та фізичного розвитку неповнолітнього враховуватись в рамках характеристики особи винного.

В КК України існує принцип недопустимості подвійного врахування, відповідно до якого, обставина, яка пом'якшує покарання повинна бути передбачена в статті Особливої частини КК України як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію, проте не вказано, як бути, коли ця обставина вже врахована в нормах Загальної частини [5, с.159].

Доречною тут є думка В. М. Бурдіна, що «у зв'язку з цим видається доцільним доповнити ст. 66 положенням про те, що коли пом'якшуючі обставини враховані в нормах не тільки Особливої, а й Загальної частини КК, вони не повинні повторно враховуватися при вирішенні питань кримінальної відповідальності. Таким чином, неповноліття злочинця буде враховуватись як обставина, яка пом'якшує відповідальність у всіх тих випадках, коли для неповнолітніх не передбачено пільгових норм» [6, с. 141-142].

Отже, все вищезазначене вказує на те, що кримінальні норми з призначення покарання неповнолітнім потребують подальшого вдосконалення.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про практику застосування судами України законодавства в справах про злочини неповнолітніх: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 р. №5 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: вид. 4-те. – Х.: «Одіссей», 2008. – 528 с.

3. Тютюгин В.И. Некоторые вопросы реализации норм об особенностях уголовной ответственности и наказания несовершеннолетних / В.И. Тютюгин // Питання боротьби зі злочинністю. – 2004. – № 8. – С.47-51.

4. http://sc.gov.ua/ua/rekomendaciji_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html

5. Чупринський Б. Проблеми призначення покарання неповнолітнім// Історико-правовий часопис. – 2017. - №1(9).- С.155-160.

6. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: монографія / В.М. Бурдін. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.